

واکاوی تحلیلی معنای امید در نگاه رهبر انقلاب

امید موتور پیشران کشور

اگر بخواهیم برخی از کلیدواژه‌های اساسی بیانات رهبر معظم انقلاب را فهرست کنیم، قطعاً «امید» یکی از آنها خواهد بود. همین مسأله باعث می‌شود نگاه عمیق‌تری به ابعاد و زوایای مسأله امید در نگاه رهبری داشته باشیم؛ اینکه امید بیشتر رشد چه نهادهایی خواهد بود و همین بیشتر رشد، چگونه فراهم خواهد شد؟ بین امید کاذب و صادق چه تفاوتی هست؟ راه‌های امیدافزایی در کشور چیست؟ یادداشتی که در ادامه تقدیم می‌شود قصد دارد نگاهی هر چند گذرا به ابعاد و زوایای مسأله امید در نگاه رهبر معظم انقلاب داشته باشد.

دکتر محمدسهیل سورو: با پیروزی انقلاب اسلامی ایران دوران جدیدی از عالم به بدون آن هیچ گامی نمی‌توان برداشت. انقلاب اسلامی در آن نقش محوری دارند. از این رو دشمنی دشمنان را با انواع راهکارها در پی دارد و توانمندترین حربه دشمنان ایجاد ناامیدی است، در حالی که ظرفیت‌های امیدبخش برای ادامه راه از یک سو و وجود انگیزه در جامعه از سوی دیگر گواه بر حضور امید در عرصه‌های مختلف است. از دید آیت‌الله خامنه‌ای، راهکار بروز امید وابسته به تحقق اعتماد در عرصه جامعه از طریق پابندی عملی مسؤولان به آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب است.

همچنین با توجه به اندیشه رهبر انقلاب، «امید» کلید اساسی همه قفل‌هاست و نخستین توصیه پیش از همه چیز بوده که بدون آن هیچ گامی نمی‌توان برداشت. می‌توان به این نکته آگاهی یافت که امید در واقع همه چیز است؛ هم نظر است هم عمل، هم ذهن است هم عین و به طور کلی آن را می‌توان نگاه خوش‌بینانه به آینده و متکی به واقعیت‌های عینی تعریف کرد. هر چند امید هم امید بی‌جا نیست؛ امیدی است که واقعیت‌ها، کاملاً ما را به درستی آن نوبد می‌دهد به طوری که سیاست تبلیغی و رسانه‌ای دشمن و فعال‌ترین برنامه‌های آن مایوس کردن مردم و حتی منگیزه‌ها و مدیران ما از آینده است. امید است که انگیزه تلاش می‌دهد و انگیزه‌ها و اراده‌های منفل را به یکدیگر متصل و لباس یکپارچگی و هم‌جهتی را در قواره جامعه تنظیم می‌کند. از این رو، اساسی‌ترین قضیه «امید» است. از جمله سخت‌ترین کارهایی که علیه من و شما انجام می‌شود این است که امید را از ما برانند؛ سعی کنید امید را زنده نگه دارید. امید به پیروزی، امید به پیشرفت و امید به موفقیت، هر انسانی را به حرکت وادار می‌کند. اگر شما بخواهید یک انسان فعال و سرزنده و شادابی از حرکت بیفتد، کافی است او را ناامید کنید. اگر ناامید کردید، دست‌های فعال سست خواهد شد و زانوان فعال و استوار به لرزه خواهد افتاد. در واقع امید بزرگ‌ترین قوه محرکه انسان و عاملی حرکت‌برانگیز است، لذا اگر امید نباشد، حرکت به هم نخواهد بود. **حکومت و پیشرفت:** همچون بی‌ارادگی و غفلت و ترس و در تضاد با مفاهیمی همچون انگیزه، شجاعت، حرکت و پیشرفت، جهاد، اعتماد و تعهد است. **۱- عنصر بی‌ارادگی و غفلت:** زمانی که جامعه‌ای ناامید است، عنصر بی‌ارادگی و انگیزه در آن کم‌رنگ می‌شود و امید به بهبود امور، تلاش و جدیت را جهت دستیابی به هدف می‌طلبد، در حالی که جامعه ناامید انگیزه حرکت در جهت تحقق اهداف را ندارد؛ هر چند هدفی ترسیم شده باشد اما انگیزه حرکت به سمت آن وجود ندارد.

اشغال دارند... فرصت‌های مادی کشور نیز فهرستی طولانی را تشکیل می‌دهد که مدیران کارآمد و پرانگیزه و خردمند می‌توانند با فعال کردن و بهره‌گیری از آن، درآمدهای ملی را با جهشی نمایان افزایش داده و کشور را ثروتمند و بی‌نیاز و به معنی واقعی دارای اعتماد به نفس کنند و مشکلات کنونی را برطرف کنند.

چهارم، سوق دادن امید به لایه‌های عمیق نظام ارزشی جامعه: «در خود و دیگران نهال امید به آینده را پرورش دهید. ترس و ناامیدی را از خود و دیگران برانید، این نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد شما است». **پنجم، اعتمادزایی:** رهبر انقلاب در برخی مواقع امید را که به کار برده‌اند و از واژه‌های اطمینان و اعتماد نیز استفاده کرده‌اند و با او عاطفه این موضوع را به کار برده‌اند: «حالت ناامیدی و بی‌اعتمادی به آینده یکی دیگر از مشکلات و آسیب‌هاست. حالت بی‌اعتمادی به خود شخص و خود ملی از دیگر آسیب‌هاست. مثلاً وقتی ضعف‌هایی گفته می‌شود، می‌گویند در مملکت ما دیگر این طوری است؛ این حالت بی‌اعتمادی به خود است. چرا باید این بی‌اعتمادی وجود داشته باشد. این بی‌اعتمادی خودش منشأ بسیاری از مفاسد دیگر است. از جمله مصادیق آن همین گرایش به جنس خارجی است. این بی‌اعتمادی و ناامیدی و نااطمینان است. این یک فرهنگ است» (ایشان بی‌اعتمادی را یک نوع فرهنگ می‌دانند).

■ جمع‌بندی

امید در بیانات رهبر انقلاب به عنوان کلید حل همه مسائل نگرین شده و بر لزوم گسترش آن به لایه‌های عمیق جامعه تأکید شده است. همچنین امید به حرکت و پیشرفت به جلو با نگاه به آینده در کلام ایشان تعریف شده است. نکته جدیدی که در این تحقیق درباره امید در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای به چشم می‌خورد، این است که ایشان امید را ظرفیت‌بخش سایر ابعاد جامعه می‌دانند و نگاه ایشان کاملاً همراه با امیدواری از نوع امید صادق در مقابل امید کاذب است و ایشان امید را به‌مثابه حرکت

■ چگونگی تحقق امید

چگونگی تحقق امید از سرفصل‌های اساسی در مباحث پیرامون امید و امیدواری است. چه بسا گفت‌وگوها از امید بسیار است اما مسیر دستیابی به آن روشن نیست. رهبر انقلاب اسلامی تحقق امید را وابسته به چند عامل دانسته‌اند:

اول، ترساندن یکدیگر: «قرآن کریم می‌فرماید: «الذَّيْنِ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ»؛ این از طرف دشمن است؛ بترسید - قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ» نسبت داده شود به دشمن - آیه دیگر «إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ» می‌فرساند. «لَنْ نَمُوتَ بِمَنْفَعَتِهِ وَنَاوْصُوا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ»؛ همدیگر را باید وصیت کنیم، توصیه کنیم به صبر، به ایستادگی، به پیروی از حق؛ همدیگر را نگه داریم. «وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٌ» اولیا یعنی پیوسته‌ها، به همدیگر پیوستند. این وظیفه ما است، بنابراین باید به این نکته امید و اطمینان توجه کرد.

سوم، کشف مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش جامعه و سرمایه‌گذاران بر آن: «مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور، نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصول ایمانی و دینی است. جمعیت جوان زیر ۴۰ سال فرصت ارزشمندی برای کشور است. ۳۶ میلیون نفر در سنین میانه ۱۵ و ۴۰ سالگی، نزدیک به ۱۴ میلیون نفر دارای تحصیلات عالی، رتبه دوم جهان در دانش آموتخستان علوم و مهندسی، انبوه جوانانی که با روحیه انقلابی رشد کرده و آماده تلاش جهادی برای کشورند و جمع چشمگیر جوانان محقق و اندیشمندی که به آفرینش‌های علمی و فرهنگی و صنعتی و...

امید؛ مهم‌ترین ابزار پیشرفت

ضعف‌ها هم باید بیان بشود، اشکالی ندارد اما در کنار بیان ضعف‌ها بایستی امیدآفرینی هم بشود، آینده و افق روشن در مقابل چشم قرار بگیرد و نشان داده بشود. وضع ما بحمدالله وضع خوبی است. ما امروز باید این آیه شریفه را در نظر بگیریم: «وَ لَا تَهِنُوا»، سست نشوید، «وَ لَا تَحْزَنُوا»، اندوهگین نشوید، «وَ اتَّبِعُوا الْاَوَّلُونَ»، شما برترین هستید، «ان کتمتم مؤمنین»، ایمان شما موجب علو شما است، موجب برتری شما است. درست عکس وضعیت ما را امروز در این منطقه، دشمن سرسخت‌ترین مسا یعنی دولت آمریکا دارد. ما می‌دانیم در منطقه چه کار داریم می‌کنیم؛ سیاست‌مان روشن است، راهمان روشن است. آمریکایی‌ها متحیرند که در منطقه بماندند یا از منطقه بروند؛ اگر بمانند، نفرت ملت‌ها از آنها روزبه‌روز بیشتر می‌شود... خدا را شکر می‌کنیم بر اینکه راه ما روشن است، بصیرت ما برجا است، گام‌های ما بحمدالله محکم و استوار است و دشمن ما دچار ضعف است.

فرهنگ‌سازی یعنی همین کاری که شما می‌توانید بکنید. یک جا لازم است فضای کشور فضای استقامت در مقابل دشمن باشد، یک جا لازم است فضای هجوم به دشمن باشد، یک جا لازم است فضای پیروزی از دانش و علم باشد، یک روز لازم است فضای تعقل و تدبیر باشد؛ فضا سازی باید بشود. من راجع به «خانواده» به شما گفتم، راجع به «فرزندآوری» به شما گفتم؛ نقشی که شما [مباحث] در این زمینه می‌توانید ایفا کنید از نقش وزارت بهداشت و سازمان بهداشت و مانند اینها خیلی بیشتر است. می‌توانید فضا به وجود بیاورید، می‌توانید بصیرت‌دهی کنید، می‌توانید امیددهی کنید. امروز می‌بینید که یکی از مهم‌ترین شگردهای دشمن تزیق ناامیدی است. کجا؟ در مهم‌ترین نقطه وجودی کشور، یعنی جوانان که آنها را با انواع شیوه‌ها و طرق

شما را می‌کنند برای اینکه همه را ناامید بکنند. خب این طراحی دشمن است. پس توجه بشود که امروز طراحی دشمن، بدبین کردن ما به خودمان است. می‌خواهند ما را با خودمان بدبین‌مان کنند؛ به دولت‌مان بدبین بشویم، به محیط دانشجویی‌مان بدبین بشویم، به مردم‌مان بدبین بشویم؛ نه، کشور دارد حرکت می‌کند، حرکت خوبی هم می‌کند.

در جنگ ترکیبی، حمله نظامی نیست اما حمله به باورهای دینی و سیاسی است؛ حمله دشمن به باورهای دینی و باورهای سیاسی است. اینکه در سوره «فل اعدو برب الناس» می‌گوید: «من شرُّ الؤنوس الخناس، الذی یوسوس فی صدور الناس، من الجنة والناس»، خناسش همین تبلیغاتچی‌های خارجی و دنباله‌روهای آنها در داخل هستند؛ وسوسه می‌کنند، حقایق را دگرگون نشان می‌دهند؛ هدفشان نیست کردن اراده ملت است، هدفشان خاموش کردن امیدها است، به می‌خواهند شعله امید را در دل جوانان ما خاموش کنند، جوان را مایوس کنند. یأس یعنی بی‌بسی، وقتی که جوان از پیشرفت مایوس شد، از آینده مایوس شد، احساس بی‌بسی می‌کند؛ از کسی که احساس بی‌بسی می‌کند، نمی‌شود توقع داشت درست کار کند.

یک توصیه مهم من به همه کسانی که توانایی سخن گفتن با مردم را دارند و رسانه در اختیارشان است - چه در فضای مجازی، چه در مطبوعات، چه در صدا و سیما - امیدآفرینی است. دشمن سعی می‌کند جوان‌های ما را ناامید کند؛ ما باید متقابلاً امیدآفرینی کنیم. مسائل امیدزا در کشور کم نیست... همه موظفند امیدآفرینی کنند؛ این را اجدی بگیرید. امیدآفرینی خودفریبی نیست، بعضی‌ها خیال می‌کنند امیدآفرینی پنهنان کردن ضعف‌ها است، خودفریبی است؛ نه،

اینکه ناامیدی عمدتاً منشأ داخلی دارد، این را من قبول ندارم. بله مشکلاتی در داخل حتماً وجود دارد و ما این مشکلات را می‌دانیم اما این جور نیست که این مشکلات، جوان دانشجویی پرانگیزه را ناامید کند. جوان دانشجویی پرانگیزه جور دیگری ناامید می‌شود؛ آن وقتی که استاد یا مثلاً فرض کنید فلان آدمی که تعهدی ندارد، نمی‌شنید پای دل جوان - به صورت فردی و البته همین کار به شکل دیگری به صورت جمعی و گسترده انجام می‌گیرد - که «شما به چه دلخوشی‌ای اینجا درس می‌خوانی؟ ول کن برو؛ به جوان مبارز آ می‌گوید: «شما با دلار قیمت فلان قدر، تورم چندساله فلان مقدار، به چه امید و به چه دلخوشی‌ای اینجا درس می‌خوانی، کار می‌کنی؟» ناامیدی این جوری وارد می‌شود؛ این اثر می‌گذارد. البته پاسخ جوان مؤمن و مبارز و آگاه و هوشمند بی‌لکنت و رسا است که «بله، مشکلات در کشور وجود دارد [اما] من درس می‌خوانم برای اینکه بنا دارم ده‌ها سال دیگر در این کشور عمر کنم، زندگی کنم و صد‌ها سال دیگر فرزندان من و نوه‌های من و ذریه من و هم‌بینهان من در این کشور زندگی کنند؛ من می‌خواهم مشکلات را برطرف کنم؛ درس می‌خوانم برای اینکه مشکل را برطرف کنم؛ مبارزه می‌کنم برای اینکه مشکل را برطرف کنم؛ جواب جوان مسلمان این است، اما او، کار خودش را می‌کند و روی بعضی‌ها تأثیر هم می‌گذارد... یک مثال دیگر؛ مثلاً فرض کنید ۴ نفر سرسرمایه‌دار یا کارآفرین کشور را ترک کردند، پول‌شان را برداشتند و رفتند؛ یک کشور دیگر. می‌گوید «آقا ببین!» به چه امید شما می‌خواهی اینجا فعالیت اقتصادی بکنی؟ دارند دادن فعالیت می‌کنند. هزاران شرکت دانش‌بنیان دارد و به وجود می‌آید، جوان‌ها دارند به کار جذب می‌شوند؛ واقعیت‌های جامعه اینجا است اما دشمن سعی خودش